

پایگاه عرفی ، قانونی و شرعی مصونیت قضایی دیپلماتیک با فرض تخلف از حدود شرعی و مقررات قانونی کشور میزبان

۱. پایگاه عرفی

قبلا اشاره شد که مطابق ماد ۲۹ کنوانسیون وین (آوریل ۱۹۶۱) مامور دیپلماتیک مصون از تعرض است، هر چند براساس ماده ۳۸ این مصونیت مربوط به اعمالی است که در حیطة وظایف رسمی مامور دیپلماتیک است. این اضافه هم هست که در صورت بروز تخلف مانند شهروندان کشور پذیرنده با او برخورد نمی شود.

البته ، در ساحت اجرا و عمل ، نوع رفتار دولت ها با یکدیگر و روابط حسنه و غیر حسنه داشتن در مصونیت و مقدار آن دخالت دارد.

مطابق برخی گزارشها :

- در ۱۳۹۷/۰۴/۱۱ بلژیک واتریش از بازداشت پنج نفر از جمله یک دیپلمات ایرانی به ظن تلاش برای بمب گذاری در نشست منافقین در پاریس خبر دادند.
- بازداشت دیپلمات زن سنگالی توسط پلیس کانادا به دلیل بدهی به صاحبخانه اش؛
- یک دیپلمات ژاپنی به طور موقت در حین انجام وظیفه از سوی پلیس چین بازداشت شد؛
- روسیه دیپلمات جاسوس ژاپنی را دستگیر کرد؛
- بازداشت دیپلمات آمریکایی در فرودگاه استانبول ترکیه ۱۴۰۰/۱۰/۰۱ ؛
- سه دیپلمات آمریکایی در پیشاور بازداشت شدند؛
- و ...

نمونه های فوق و صدها نمونه دیگر پایبندی عملی و کامل دولت ها را به مصونیت مورد گفتگو زیر سوال می برد، هر چند بدون استثنا این رفتارهای ناقض به گونه ای توجیه میشود.

۲. مصونیت وقانون مجازات اسلامی ج.ا. ایران

قانون گذار در قانون م . ا. مصوب ۱۳۹۲ مقرر میدارد:

ماده ۳- قوانین جزایی ایران درباره کلیه اشخاصی که در قلمرو حاکمیت زمینی، دریایی و هوایی ج . ا. ایران مرتکب جرم شوند، اعمال میشود. مگر آن که به موجب قانون ترتیب دیگری مقرر شده باشد.

این ماده بر اصل «سرزمینی بودن جرایم و مجازات ها» تاکید دارد. طبیعتا سرزمینی بودن جرایم و مجازات ها با مرزبندی کنونی جهان مطابق است و الا بر بنیان اندیشه ترسیم دار الاسلام و دارالکفر نمی تواند قابل دفاع باشد، مگر این که قانون گذار به اسلامی بودن قوانین جزایی خود معتقد باشد که البته چنین هم است. فتامل.

۳. پایگاه شرعی

مطابق قواعد مقرر در محیط شرع، مصونیت دیپلماتیک پدیده مفهومی نیست و مرتکب جرم یا متخلف - هر کس که باشد - باید به اقتضای قانون شرع با وی برخورد شود. البته اگر در شرع به وی مصونیت داده شده، آن مصونیت محترم است. به همین دلیل قانون گذار در ماده ۲۶۶ مجازات اسلامی مقرر می دارد:

«غیر مسلمان تنها در صورت تظاهر به مصرف مسکر، محکوم به حد می شود. تبصره - اگر مصرف مسکر توسط غیر مسلمان علنی نباشد لکن مرتکب در حال مستی در معابر یا اماکن عمومی ظاهر شود به مجازات مقرر برای تظاهر به عمل حرام محکوم می گردد.

واضح که این مصونیت ربطی به مصونیت دیپلماتیک ندارد.

به نظر می رسد آن چه تعیین کننده اصل مصونیت و حدود آن است «مصلحت در این پدیده است».

تمسک به مصلحت، در واقع تمسک به نص ملفوظ، سنت رفتاری معصوم علیه السلام و عقل عملی است که در موطن کارکردش از اسناد اربعه و غیر قابل خدشه است.

البته تمسک به نهاد مصلحت و عقل بدون چالش نیست. در مواضعی متعدد، متعرض چالش ها و پاسخ های آن شده ایم.

ضمنا دو ساحت را باید از یکدیگر جدا کرد:

ساحت قبل از اعطای مصونیت و ساحت بعد از اعطا.

در ساحت اول، حاکمیت باید نهادهایی مثل عدم توجیه برای تعطیلی حدود، مصونیت مالی و جانی افراد مورد تعرض دیپلمات، قاعده نفی سبیل کافران بر مسلمانان و ... را در نظر بگیرد و در ساحت دوم، حاکمیت باید وفای به عقد و عهد را مطمح نظر قرار دهد. در این جا است که نمی توان به راحتی و به عناوین ثانوی نقض عهد کرد. ما در کتاب «فقه و حقوق قراردادها/ ادله عام قرآنی»^۱ تا حدودی به این مهم پرداخته ایم.

آن چه نیز نباید نادیده گرفت، تفکیک بین تخلف دیپلمات از حدود شرعی و تخلف از مقررات موضوعه عرفیه کشور است؛ در صورت دوم اعطای مصونیت می تواند به راحتی توجیه شود؛ لکن در صورت اول، وضعیت چنین نیست.

واضح است که تعرض دیپلمات به مال یا جان یا ناموس و عرض دیگران - جز به استثنا - نمی تواند متعلق عقد مصونیت باشد. با توضیحی که داده شد:

باید مصونیت را در محدوده فعالیت های دیپلماتیک قرار داد در فرضی که با مقررات کشور میزبان ناسازگاری کند و یا در محدوده مخالفت با احکام شرعی باشد که مورد اعتقاد مصون نیست.

مصونیت در مقابل برخی تخلفات از مقررات عرفیه - هرچند خارج از فعالیت های دیپلمات - نیز میتواند در حوزه گستره مصونیت قرار گیرد.

۱. صص ۴۵۸ - ۴۶۰ و صص ۴۶۴ و ۴۶۵.